FG8039 Självständigt arbete, grundnivå inom lärarprogram (musik), 15 hp
Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU)
2024
Institutionen för musik, pedagogik och samhälle (MPS)

Handledare: Karl Asp

Elias Hellgren

Spela efter, för och emot noter på elgitarr

Gymnasieelevers diskursiva uppfattningar kring notläsning på elgitarr

Kungl. Musikhögskolan

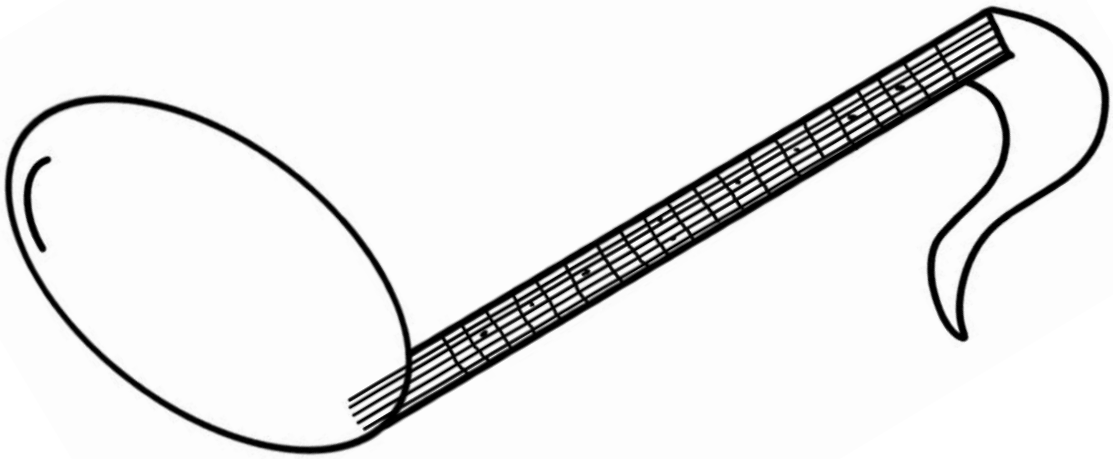

Figur 1, gitarrnot (egen illustration).

Sammanfattning

I det här självständiga arbetet framkommer det att notläsning inte alltid ses som någonting nödvändigt av elgitarrelever på gymnasiet, men det finns vissa tillfällen de värderar det högt. I det här självständiga arbetet undersöks diskursiva uppfattningar och diskursivt innehåll i gymnasieelevers utsagor kring notläsning på elgitarr. Fokusgrupper har använts för att samla in data till analysen. Det teoretiska perspektivet i arbetets analys är diskurspsykologi, vilket används för att tolka hur bakomliggande föreställningar, normer och värderingar formar en diskurs. Att förstå någonting diskursivt innebär att ta hänsyn till att det inom olika kulturella, historiska och andra sammanhang finns olika faktorer som formar vad som anses vara det normativa. Arbetets frågeställningar är ”*Hur samtalar gymnasieelever om notläsning på elgitarr?”* och ”*Hur kan gymnasieelevers förhållande till notläsning på elgitarr förstås diskursivt?”*. Resultatet visar på två diskursiva uppfattningar kring notläsning på elgitarr: *notläsning och självförverkligande* samt *notläsning som svårt att lära sig men nyttigt.* Resultatet visar att gymnasieelever tycker det är viktigt med notläsning i olika sammanhang. De pedagogiska implikationerna är att anpassa notläsningsundervisning efter elevernas nivå samt att främja motivation och engagemang.

Nyckelord: diskursanalys, diskurspsykologi, elgitarr, elgitarrundervisning, gymnasieelever, notläsning, notläsningsundervisning

Abstract

In this study, it is evident that sight reading is not always considered necessary by high school electric guitar students. However, there are certain occasions when they highly appreciate it. This study examines discursive perceptions and discursive content in high school students' statements about reading sheet music on the electric guitar. Focus groups have been used to collect data for the analysis. The theoretical perspective in the analysis of this work is discursive psychology, which is used to interpret how underlying assumptions, norms, and values shape a discourse. Understanding something discursively involves considering that within different cultural, historical, and other contexts, there are various factors shaping what is considered normative. The research questions are *"How do high school students discuss reading sheet music on the electric guitar?"* and *"How can high school students' relationship to reading sheet music on the electric guitar be understood discursively?".* The results indicate two discursive perceptions regarding reading sheet music on the electric guitar: *sheet music and self-realization*, as well as *sheet music as difficult to learn but useful.* The findings show that high school students find sheet music important in various contexts. The pedagogical implications are to tailor sheet music instruction to the students' level and to promote motivation and engagement.

Keywords: discourse analysis, discursive psychology, electric guitar, electric guitar instruction, high school students, sheet music, sheet music instruction

Innehållsförteckning

1. Inledning **1**

1.1 Syfte 2

1.2 Frågeställningar 2

2. Bakgrund **3**

2.1 Utmaningar i a vista-spel på gitarr 3

2.2 Notläsningsinlärning 3

2.3 Gehörsmusicerande och notläsningsförmåga 4

3. Diskurspsykologi som teoretiskt perspektiv **6**

4. Metod **9**

4.1 Datainsamlingsmetod 9

4.2 Urval 11

4.3 Genomförande 11

4.4 Analysprocess 12

4.5 Studiens tillförlitlighet 13

4.6 Etik 13

5. Resultat **14**

5.1 Noter och självförverkligande 14

5.2 Noter som svårt att lära sig men nyttigt 16

5.3 Resultatsammanfattning 19

6. Diskussion **21**

6.1 Resultatdiskussion 21

6.2 Teori- och metoddiskussion 23

6.3 Pedagogiska implikationer 24

6.4 Framtida forskning 24

7. Referenser **25**

8. Bilagor **28**

8.1 Bilaga 1 28

8.2 Bilaga 2 29

1. Inledning

En vanlig uppfattning om notläsning jag stött på hos elgitarrister när jag undervisat är att det inte är användbart för dem, och att det är svårt att lära sig. Eleverna kan tycka att noter är någonting man håller på med inom klassisk musik, eller som sessionmusiker (inhyrd frilansande musiker). I ett samtal i denna studie uttryckte sig en elgitarrelev följande angående sin notläsningsförmåga: ”jag vet ju inte om jag kan det än, jag har ju alltid vart emot det för John Lennon kunde det ju inte”. Eleven fortsatte sin utsaga med att förklara hur ingen av Beatlarna kunde noter, och inte heller Oasis. Eleven berättade också att den spelar i ett punkband och det är inte så att de läser noter där direkt. Samma elev som gjorde det uttalandet förklarade även hur det är bra att kunna läsa noter ifall man spelar i en orkester. För de inblandade kan uppfattningar likt dessa ses som självklara, men ur ett diskursteoretiskt perspektiv är utsagor kring verkligheten kontroversiella och bygger på normer som kan vara motstridiga. Forskaren Burr (2015) lägger fram teori som förklarar att utsagor om verkligheten förklaras genom diskurser. Diskurs är då ett begrepp för de sanningsanspråk och verklighetsbeskrivningar människor använder sig av för att framstå som begripliga och legitima. Att samma elev både uttrycker sig ”för” och ”emot” notläsning som verktyg är ej problematiskt inom diskursanalysen. Variation i en individs olika utsagor ses som en gestaltning av de olika diskurser verkligheten är konstruerad av (Potter & Wetherell, 1987). De normer, värderingar och verklighetsbeskrivningar som format diskursen vi fokuserar på kan ses som en *diskursiv uppfattning.* Den diskursiva uppfattningen i fråga benämner jag i arbetet som *noter och självförverkligande*. Musikalisk identitet hos elever och konstruktionen av denna har det forskats om tidigare. Hellgren (2011) menar att den musikaliska identiteten delvis utgörs av självbilder, ett möjligt framtida själv som berättar hur eleven ser på sin potential. Han menar vidare att en viktig förutsättning för att eleven ska kunna lära sig är att den ska tro att den kan lära sig.

Hattie (2012) påpekar att skolans primära mål är att se till att alla elever faktiskt lär sig, snarare än att enbart undervisa dem. Hattie understryker vikten av att utvärdera effekterna av lärarens undervisning och att skapa en tillitsfull inlärningsmiljö. Han förespråkar en dialogisk kommunikation snarare än en monologisk sådan. Genom detta betonar han vikten av kontinuerliga diskussioner om hur man kan förbättra lärandemiljön. I Läroplan för gymnasieskolan (Gy11) i kursen Instrument eller sång 1 står det under punkt 1, i förhållande till vad undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla: ”Färdigheter i att musicera instrumentalt eller vokalt, såväl efter noter som på gehör, samt färdigheter i att använda ett konstnärligt och musikaliskt uttryck” (Skolverket, 2011). Enligt Gy11 ska undervisningen i ämnet musik ge eleverna förutsättningarna att utveckla färdigheter i att musicera instrumentalt efter noter. I betygskriterierna framhålls det att eleven ska kunna spela, avkoda och realisera en notbild. Gymnasieskolans styrdokument framhäver således noter som någonting centralt inom musikämnet.

Tidigare hade jag VFU på en gymnasieskola i Stockholm med Estetiska programmet med inriktning musik där jag observerade att notläsning är en utmanande del av elgitarrspel att både undervisa i och lära sig. Likt Hattie (2012) resonerar kring hur skolans primära mål är att se till att alla elever lär sig snarare än att enbart undervisa dem har jag bevittnat båda sidor av den problematiseringen. En av utmaningarna jag ser är att flera elever har svårt att fokusera och sortera vilka detaljer i notbladet som är de viktigaste. Jag tror inte de vet hur de ska förhålla sig till uppgiften helt enkelt. Det är många kunskaper och färdigheter vi förväntar oss att eleverna ska ha och behärska när vi lägger ett notblad för a vista-läsning på deras notställ. De ska veta vilken tonhöjd noten har och vart på gitarrhalsen den finns, vilket notvärde det är, förhålla sig till en eventuell puls samt besluta sig i realtid kring vilken position på gitarrhalsen som lämpar sig bäst för att spela den aktuella frasen. Svårigheterna jag sett inom notläsningsundervisning för elgitarrister kan ses som någonting diskursivt; diskursen om *notläsning som någonting svårt att lära sig.* När jag i det här självständiga arbetet syftar till elgitarr menar jag den tradition av elförstärkt gitarr som växte fram i 1900-talets mitt i jazz- och rocksammanhang.

1.1 Syfte

Jag vill bidra till kunskap om notläsning och notläsningsundervisning på elgitarr genom att visa på diskursiva uppfattningar och diskursivt innehåll i gymnasieelevers utsagor kring dessa ämnen.

1.2 Frågeställningar

• Hur samtalar gymnasieelever om notläsning på elgitarr?

• Hur kan gymnasieelevers förhållande till notläsning på elgitarr förstås diskursivt?

2. Bakgrund

Det finns en del forskning som utforskar användningen av notläsning inom musik- och instrumentalundervisning. Dock verkar det enligt min bedömning vara brist på forskning som specifikt undersöker undervisningen i notläsning för elgitarrister. I det här kapitlet lyfter jag tidigare forskning om notläsning på gitarr, notläsningsinlärning och gehörsmusicerande.

2.1 Utmaningar i a vista-spel på gitarr

Harrison (2010) beskriver gitarren som ett mångsidigt instrument som används i ett brett spektrum av genrer, men att det även är ett svårt instrument. Inkonsekvens i gitarrens struktur och tonuppbyggnad skapar ett läge där gitarrister får kämpa med instrumentet för att utveckla en musikalisk medvetenhet. Enkla melodier i en tonart kan vara svåra att spela på gitarr av flera anledningar. Dels har gitarren inte vita och svarta band på samma sätt som pianot har vita och svarta tangenter (Harrison, 2010). Harrison (2010), menar vidare att nybörjargitarrister måste direkt lära sig att spela halva och hela tonsteg, till skillnad från pianister som kan använda sig av pianots vita tangenter för att spela C-durskala. Dessutom gör gitarrens sex strängar att en ton kan ha flera fingersättningar. De låga och höga tonerna på gitarren har endast en fingersättning, medan ettstrukna C, som är på gitarrhalsens mittenregister har fem olika platser på gitarrhalsen och ungefär 16 olika fingersättningar. Den genomsnittliga tonen på gitarren har 2,8 platser och 9,2 fingersättningar. På en standardstämd (EBGDAE) gitarr är intervallet mellan strängarna inte konsekvent. Alla strängar har ett intervall av en ren kvart förutom G- och B-strängarna som har intervallet stor ters. Det gör att när elever förhåller sig till intervall visuellt måste de kompensera (tänka ett steg upp eller ner) med ett band när det är intervall som innefattar B-strängen (Harrison, 2010).

Noter på gitarr skrivs en oktav högre än hur tonerna låter. Band tre på A-strängen på en standardstämd gitarr är ettstrukna C i gitarrnoter, men den klingar som lilla C. Således är gitarren ett transponerat instrument i notläsningssammanhang, en oktav ned från de klingande instrumenten. Harrison (2010) menar att notskrift är en oumbärlig metod för att kommunicera musik via skrift. Oturligt nog gör alla möjliga fingersättningar att de mindre erfarna gitarristerna får det svårare vid a vista-läsning. Harrison (2010) menar vidare att eftersom gitarren av praxis använder G-klav kommer det stundvis krävas flera hjälpstreck vid låga och/eller höga partier på gitarren. Gitarren är en nykomling i den akademiska världen. Dess historia och fysiska struktur hindrar en enkel införlivning i vissa aspekter av västerländsk musikforskning (Harrison, 2010).

2.2 Notläsningsinlärning

Kopiez och Lee (2006) undersökte förhållandet mellan komplexiteten hos notläsningsstimuli och förutsägelseförmågor för att utforma en nivåspecifik ”dynamisk” modell av notläsning.

Kopiez och Lee (2006) menar att notläsningsförmåga är en kombination av informationsbehandlingens hastighet, psykomotorisk hastighet och notläsningsexpertis. Psykomotorisk hastighet syftar till snabbheten och effektiviteten med vilken en individ kan utföra motoriska uppgifter, vilket involverar samspel mellan mentala processer och motoriska färdigheter. I resultatet av studien framgår det att det krävs olika musikaliska och icke-musikaliska färdigheter för att klara olika nivåer av notläsningskomplexitet (Kopiez & Lee, 2006). Resultaten i Kopiez och Lees (2006) studie visar även att när notläsningskomplexiteten är mycket låg är kraven på pianomässig expertis och psykomotorisk hastighet också låga. När komplexiteten ökar till en medelnivå ökar även kraven på grundläggande kognitiva färdigheter. När notläsningskomplexiteten når sin högsta nivå kräver det snabb informationsbearbetningsförmåga och psykomotorisk hastighet (Kopiez & Lee, 2006).

McPherson och Gabrielsson (2002) lyfter en av musikpedagogikens svåra frågor: när och hur vi ska introducera noter för en nybörjarinstrumentalist. I sin studie framhåller McPherson och Gabrielsson (2002) vikten av att lärare ska börja med gehörsbaserad undervisning för nybörjarelever, för att sedan förhålla sig till sex pedagogiska principer som användas för att utveckla ett spektrum av färdigheter som behövs för ett barn för att bli musikaliskt kunnig (*musically literate).* McPherson och Gabrielsson (2002) framhåller att när ett barn kan börja med notläsning är det bäst att då integrera notläsningsundervisningen med det gehörsbaserade musicerandet. Falthin (2015) lyfter i sin studie om musicerande i musikundervisning på högstadiet hur notation är ett av många verktyg som läraren använder i undervisningen som undersöktes. Ferm (2004) har studerat hur symboler för att anpassa instruktioner i musik fungerar under interaktion i musikundervisning. Symbolerna som musiklärare och elever använde under musiklektionerna var: klingande symboler, grafiska symboler (exempelvis notation), verbala symboler samt kroppsliga symboler. I undersökningen framkom det att desto större musikaliskt-kulturell och -språklig klyfta som fanns mellan läraren och eleven, desto mer nödvändigt var det att använda symboler som var inriktade på specifika och situationsspecifika behov, däribland noter.

2.3 Gehörsmusicerande och notläsningsförmåga

Att spela på gehör innebär att musik spelas baserat på vad örat hör. Musik som spelas på gehör bygger på förmågan att imitera det som hörs, komma ihåg det och sedan framföra det igen för att föra musiken vidare (Hanken & Johansen, 2021). Enligt Kempe och West (2010) bör instrumentalundervisning för barn och ungdomar ha en grund i gehörsmusicerande musik och improvisation. En viktig del av deras argument är att eleverna bör utveckla sina motoriska färdigheter på sina instrument innan de börjar läsa noter. Kempe och West (2010) hävdar att det bästa sättet att uppnå detta är genom att utgå från gehörsmusicerande, vilket innebär att eleverna lyssnar, observerar och imiterar musiken.

Woody (2012) beskriver hur många människor delar upp musiker i två typer, antingen gehörsbaserade eller notbaserade. Det råder delade åsikter om vilket som är viktigast mellan

notläsning och gehörsspel, och det verkar finnas en genrebundenhet i vilket ställningstagande man väljer (Woody, 2012). Diskussioner om notläsning tenderar ofta att delas upp i två läger – att det antingen betraktas som något grundläggande eller som något överflödigt. Vissa hävdar att spela på gehör är en färdighet som endast är användbar för jazz- och popmusiker men Woody (2012) framhäver i sin forskning att gehörsmusicerandet är en nödvändig färdighet för att kunna bli en notläsare med flyt. Historiskt sett har jazzmusik varit gehörsbaserad, där pionjärer inom jazzen har lärt sig av sina egna förebilder, främst genom att lyssna på inspelad musik (Russel, 2017). Klassisk musik är däremot mer präglad av notläsning (Woody, 2012).

Can (2019) genomförde en studie för att analysera effekterna av regelbundna övningar i notläsning för klassiska gitarrstudenter på deras förmåga att läsa noter och deras prestation på klassisk gitarr. I studien användes en experimentell metod med en försöksgrupp och en kontrollgrupp med förtest och eftertest. Studien omfattade en 10-veckors experimentell period och slutsatsen utifrån resultatet är att undervisningen som tillhandahölls för försöksgruppen i studien hade en positiv inverkan och förbättrade studenternas förmåga att läsa noter och deras musikaliska färdighet på klassisk gitarr.

Zhukov (2014) gjorde en studie där nya tillvägagångssätt formulerades för att undervisa pianister på avancerad nivå i årskurs 8 och uppåt i a vista-läsning. I studien genomfördes undervisning i olika träningsprogram. Det visade sig att inget träningsprogram visade signifikanta förbättringar i samtliga fyra variabler som mättes, däremot uppnåddes framsteg inom åtminstone en tonhöjds- och en rytmkategori efter övning i två av programmen. Det visar att notläsningsträning har en positiv effekt på notläsningsförmågan.

3. Diskurspsykologi som teoretiskt perspektiv

Elgitarrelevers utsagor angående notläsning och notläsningsundervisning på elgitarr kommer i det här självständiga arbetet analyseras med diskursteori (Burr, 2015; Winther-Jørgensen & Phillips, 2000). Kapitlet redogör inledningsvis för diskursanalysens grunder för att sedan redogöra för diskurspsykologin, vilken är den teoretiska ansatsen som ligger till grund för analysen i det här självständiga arbetet. Diskursanalys används med sitt kritiska förhållningssätt till att exponera konstruktioner bakom det som kan ses som naturliga fenomen genom att skära ut en bit av vår konstruerade värld som den ser ut i stunden och analysera den (Burr, 2015; Winther-Jørgensen & Phillips, 2000). Genom sociala mellanmänskliga interaktioner skapas vår verklighet, som inom diskursanalys utgörs av sociala konstruktioner som rymmer egna sanningar (Alvesson & Sköldberg, 2017).

Gymnasieelevers idéer kring notläsning och notläsningsundervisning på elgitarr kan ses som någonting diskursivt. Exempelvis när en elgitarrelev möter en notbild är inte förståelsen av noter något objektivt, utan resultatet av hur eleven normativt uppfattar noter som företeelse. Här spelar sociala situationer in genom att andra elever delar sina normativa uppfattningar om noter och att samtalet kring notbilder och dess relevans för musicerande konstrueras socialt. Varje elevs uppfattning kring notläsning på elgitarr är en verklighetsbeskrivning med sanningsanspråk och med hjälp av diskursanalys kommer jag kunna exponera diskursiva uppfattningar kring elevers idéer om notläsning och notläsningsundervisning. Diskursanalysens kritiska förhållningssätt kan hjälpa mig att visa vad diskursen gör med gymnasieelevers uppfattningar kring notläsning och notläsningsundervisning på elgitarr (Fejes & Thornberg, 2019; Burr, 2015).

Winther-Jørgensen & Phillips (2000) beskriver hur Foucault med sina kritiska tankar och arbeten om samhälleliga institutioner, kunskap och makt inspirerat många diskursanalytiker. Diskursen skapar subjekt, vilket innebär att subjekten inte äger några essenser som är oberoende av diskursen. Foucault menar att sanningen är onåbar eftersom den är socialt och diskursivt konstruerad men att det inom diskurser ändå finns sanningar i form av sanningseffekter (Burr, 2015).

Diskursanalys betonar att människor genom språket aktivt konstruerar den sociala världen på tre sätt (Alvesson & Sköldberg, 2017): För det första skapas utsagor genom att använda befintliga lingvistiska resurser. För det andra involverar detta en kontinuerlig aktivitet med att välja och selektera bland de tillgängliga orden och meningsstrukturerna, där vissa väljs medan andra förkastas. Slutligen har den valda konstruktionen konsekvenser genom att påverka föreställningar, generera respons och liknande. Det paradoxala är att människor, redovisningar, val, påverkningar och respons, trots att de tycks vara konstruktioner, betraktas som verkliga inom denna ram. Elgitarrelever på gymnasiet samlar på sig lingvistiska resurser i mötet med andra elgitarrister på gymnasiet, i sociala medier och i andra musiksammanhang.

Elgitarrelevers samtal kring notläsning konstruerar den sociala världen, vilket jag kommer kunna analysera med hjälp av diskursteori.

Diskursanalys (Potter & Wetherell, 1987) utgår från och arbetar med följande antaganden:

> 1. Språket används för varierande funktioner och har varierande konsekvenser
> 2. Språket är både konstruerat och konstruerande.
> 3. Samma fenomen kan beskrivas på många olika sätt.
> 4. Därför kommer det att finnas betydande variationer i utsagorna.
> 5. Än så länge finns det inget idiotsäkert sätt att handskas med dessa variationer och sålla ut redogörelser som är ”bokstavliga” eller ”riktiga” från dem som är retoriska eller felaktiga och därmed undvika de problem som variationer innebär för forskare med en ”realistisk” språkmodell.
> 6. De konstruktiva och flexibla sätt på vilka språket används borde i sig bli ett centralt ämne att studera (Potter & Wetherell, 1987, s. 35).

Utifrån Norman Faircloughs syn på diskurs menar Ericsson och Lindgren (2010) att en diskurs kan utgöra en grund för exempelvis socioekonomiska förhållanden men sagda socioekonomiska förhållanden kan även vara upphov till att en diskurs utvecklas. En vanlig fråga inom diskursanalys blir då frågan om hönan eller ägget, alltså ifall diskurs i sig från början är konstituerad eller konstituerande. Vi kan därmed se det som att diskurspsykologin i hög grad formar världen samtidigt som diskursen är beroende av kulturella och historiska faktorer (Burr, 2015).

Diskurspsykologin är en inriktning inom diskursanalysen som bygger på en idé om att världen är socialt konstruerad. Socialkonstruktionism innebär att verklighetsuppfattningen konstrueras i sociala interaktioner mellan människor. För att undersöka *hur gymnasieelever samtalar om notläsning på elgitarr* och *hur gymnasieelevers förhållande till notläsning på elgitarr kan förstås diskursivt* utgår studien i det här självständiga arbetet utifrån diskurspsykologin, vilken är vårt främsta verktyg för att undersöka sociala konstruktioner. En diskurs utgörs av hur en social konstruktion beskrivs genom språket. Detta genom en samling med normer, värden, bilder och metaforer som tillsammans bildar en social konstruktion (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000). Analys av sociala konstruktioner kan riktas på olika nivåer, Burr (2015) beskriver nivåerna som socialkonstruktionism på mikro- och makronivå:

Socialkonstruktionism på mikronivå ser social konstruktion äga rum i vardaglig diskurs mellan människor i interaktion. När vi intar det filosofiska perspektivet finns flera versioner av världen tillgängliga, och det finns ingen inneboende sanning eller verkligt tillstånd; texten i denna diskurs utgör den enda verklighet vi har tillgång till; vi kan inte göra påståenden om en verklig värld som existerar bortom våra beskrivningar av den. Alla sanningsanspråk undermineras därmed, vilket ger upphov till ett kritiskt förhållningssätt i enlighet med de definierande egenskaperna för socialkonstruktionism. När socialkonstruktionism på mikronivå förekommer i diskurspsykologin menar Burr (2015) vidare att där konversationsanalys används som analysmetod, fokuserar den på naturligt förekommande

interaktioner för att avslöja retoriska verktyg som människor använder för att uppnå sina mål med interaktionen.

Socialkonstruktionism på makronivå ser det konstruktiva inflytande av språket sammanvävt med materiella eller sociala strukturer och relationer och institutionaliserade praxis (Burr, 2015). Det här arbetet förhåller sig främst till socialkonstruktionism på mikronivå, där mikrodiskurser analyseras.

De vardagliga mikrodiskurserna faller under *diskurspsykologi*, vilken ligger till grund för analysen i det här självständiga arbetet. Språket ses här som ett identitetsskapande verktyg där det i diskursen får en skapande och gestaltande funktion (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000). Det finns ingen enskild beskrivning av socialkonstruktionism som skulle vara adekvat för alla olika forskare som betraktas som socialkonstruktionistiska. Gergen (1985) beskriver socialkonstruktionism som bygger på bland annat dessa grundläggande antaganden:

En *kritisk hållning* mot etablerade sätt att förstå världen och oss själva. Det ifrågasätter tanken att våra iakttagelser direkt avslöjar världens natur och motsätter sig positivism och empirism, vilka är ståndpunkter karakteristiska för de "hårda" vetenskaperna som fysik och biologi. Positivism och empirism innebär antagandet att världens natur kan avslöjas genom observation och att det som existerar är det vi uppfattar som existerande. Socialkonstruktionism uppmanar oss att vara ständigt misstänksamma mot våra antaganden om hur världen verkar vara. Detta innebär att de kategorier med vilka vi som människor uppfattar världen inte nödvändigtvis refererar till verkliga uppdelningar. Till exempel betyder det inte automatiskt att det finns något i musikens natur som kräver att vi delar upp den som "klassisk" eller "pop" bara för att vi tänker på den på det sättet. Socialkonstruktionism betonar att våra kategorier inte nödvändigtvis speglar verkliga uppdelningar och att våra tankemönster är påverkade av samhälleliga normer. De sätt vi vanligtvis förstår världen på med dess kategorier och begrepp är *historiskt och kulturellt specifika*. Ifall man använder sig av termer som män och kvinnor, barn och vuxna, stad och landsbygd kommer de begreppen variera beroende på *var* och *när* i världen man lever.

Diskurspsykologin går ut på att se individuella handlingar som någonting diskursivt snarare än något individen äger själv, den är därmed *antiessentialistisk*. En social konstruktion är inte konstant, den är kontextuell och därmed varierande (Burr, 2015; Winther-Jørgensen & Phillips, 2000). Variation i ett resultat, till exempel i motsägelser i en och samma individs utsagos ses därmed inte som problematiskt, utan snarare som en gestaltning av de olika diskurser som verkligheten är konstruerad av (Ericsson, 2006). Därför ses det i den här studien inte som någonting problematiskt när en och samma elev beskriver skilda upplevelser till notläsningsundervisning på elgitarr. Inte heller ifall en och samma elev samtalar kring notläsningsövningar på gitarr och producerar olika utsagor ses det som problematiskt i enlighet med diskurspsykologi och socialkonstruktionism (Fairclough, 1989; Winther-Jørgensen & Phillips, 2000; Burr, 2015).

4. Metod

I det här självständiga arbetet har en kvalitativ studie genomförts. Fejes och Thornberg (2019) beskriver hur en kvalitativ analysmetod har en utmaning i att skapa mening ur en ibland stor mängd data, genom att skilja mellan det betydelsefulla och det triviala samt att identifiera mönster av betydelse för analysen. Det finns inga absoluta regler rörande detta, förutom att forskaren ska använda hela sitt intellekt för att på ett rättvisande sätt framställa empirin och kommunicera vad den visar utifrån studiens syfte (Patton, 2015). Att tillämpa riktlinjer i kvalitativ forskning kräver både omdöme och kreativitet, eftersom varje studie är unik och det analytiska arbetssättet därför blir unikt; de mänskliga elementen i forskningen utgör både en styrka och en svaghet (Fejes & Thornberg, 2019). För att besvara mina frågeställningar valde jag att via fokusgruppssessioner undersöka hur elgitarrelever på gymnasiet förhåller sig till notläsning och notläsningsundervisning. Den insamlade data blir således transkriptioner av fokusgruppssessionerna. I analysen ställs studiens insamlade data i förhållande till frågeställningarna för att kunna besvara dessa.

4.1 Datainsamlingsmetod

För att insamla empiri för att besvara frågeställningarna *”Hur samtalar gymnasieelever om notläsning på elgitarr?”* och *”Hur kan gymnasieelevers förhållande till notläsning på elgitarr förstås diskursivt?”* har jag arbetat med fokusgrupper. Att arbeta med fokusgrupper innebär att man låter en samlad grupp av människor under en begränsad tid diskutera ett givet ämne med varandra. En fokusgruppsintervju skiljer sig från gruppintervjun. Fokusgruppen betonar ett visst tema eller ämnesområde man fördjupar sig i och kan visa hur individer i en grupp diskuterar en viss fråga i samspel med varandra (Bryman, 2018).

Gruppen leds av en moderator som initierar diskussionen och introducerar nya aspekter av ämnet ifall det behövs (Kvale & Brinkmann, 2014; Wibeck, 2010). Skillnaden mellan en moderator och en traditionell intervjuare är att en moderator har målet att deltagarna i fokusgruppen ska diskutera fritt med varandra. Ordet *fokus* i sammanhanget syftar till att diskussionen handlar om ett på förhand givet ämne. Kamberelis, Dimitriadis och Welker (2005) menar i *The Sage handbook of qualitative research* att fokusgrupper har använts i kvalitativ forskning av otaliga anledningar över ett brett spann av discipliner. Deras många användningsområden visar hur termen fokusgrupp syftar till olika diskursiva aktiviteter. Fokusgrupper varierar från att vara noggrant regisserade till att vara mer dialogbaserade. Hur fokusgrupper konstrueras och implementeras beror till stor del på vad forskaren förväntar sig av dem, särskilt med tanke på deras olika former och funktioner (Denzin & Lincoln, 2005). Kitzinger (1994) beskriver användandet av fokusgrupper som en metod som dels kan användas för att studera *innehåll*; det vill säga gruppmedlemmarnas åsikter, attityder, tanker, uppfattningar, argumentationer, dels för att studera själva *interaktionen*. Forskaren kan erhålla

en fördjupad förståelse för hur kunskap och idéer utvecklas och tillämpas inom en specifik kulturell kontext genom användningen av fokusgrupper (Kitzinger, 1994).

Praktiskt sett innebär arbetet med fokusgrupper att rekrytera lämpliga grupper och en intervjuguide. Under själva gruppsessionerna leder man diskussionerna och säkerställer att den dokumenteras. Därefter ska diskussionen transkriberas och slutligen analyseras (Wibeck, 2010). Wibeck (2010) framhåller att användandet av fokusgrupper innebär stora möjligheter och att det är en bra metod ifall forskaren vill studera hur samtalet kring ett ämne gestaltar sig i en utvald grupp människor. Likt andra kvalitativa forskningsmetoder ger fokusgrupper möjlighet till upptäckande eftersom forskaren kan få insikt i grupper av människor och ämnen som annars inte blir förstådda (Kvale & Brinkmann, 2014; Wibeck, 2010; Kitzinger, 1994). Ostrukturerade fokusgruppsintervjuer gör att informanterna kan tala om sina speciella intressen av ett ämne, vilket kan leda till att forskaren får syn på nya aspekter av det (Wibeck, 2010). Vidare framhåller Kvale och Brinkmann (2014) att fokusgruppsintervjun karakteriseras av en nondirektiv intervjustil – ostrukturerad – där syftet är att få fram en rik samling synpunkter på det som är i fokus. Målet med fokusgruppen är inte att nå konsensus kring de frågor som diskuteras utan snarare att föra fram olika uppfattningar (Kvale & Brinkmann, 2014).

Wibeck (2010) jämför fokusgruppsmetoden med enkäter och menar att fördelen med den är att forskaren får syn på hur de dynamiska processerna ser ut där människors åsikter demonstreras, förhandlas och omformuleras; till skillnad från enkäter som framställer åsikter som mer fasta än vad de är. För att förstå hur gymnasieelever samtalar om notläsning på elgitarr och hur gymnasieelevers förhållande till notläsning på elgitarr kan förstås diskursivt behövde jag djup och kontext kring mitt forskningsområde. Wibeck (2010) menar att fokusgruppsmetoden lämpar sig väl till det, samt att den kan föranleda tolkning och därigenom ”förståelse av varför saker är som de är, och hur de kom att bli så” (Wibeck, 2010, s. 149). En annan styrka i fokusgrupper är att deltagarna uppmuntras till att dela med sig av sina tankar och erfarenheter och att jämföra dessa med varandra inom gruppen, när de ifrågasätter varandra och förklarar sig för varandra (Wibeck, 2010). För vissa människor är det lättare att delta i en gruppdiskussion än att sitta ensam med en intervjuare och berätta sin historia (Kitzinger, 1994). Wibeck (2010) lyfter att en nackdel med fokusgrupper kan vara att gruppen censurerar avvikelser från gruppnormer och att enskilda deltagare därmed hindras från att diskutera vissa saker. Vidare menar hon att svårigheter med fokusgrupper liknar dem i andra kvalitativa metoder; hur intervjupersonerna ska väljas ut, hur villiga de är att ge sin bild av verkligheten, hur stor förmåga de har att uttrycka sig och risken att dominanta personer tar över diskussionen (Wibeck, 2010). Därför är det viktigt för moderatorn att vara uppmärksam på gruppdynamiken och maktförhållanden i gruppen, för att ordet ska kunna fördelas även till personer som kan ha svårt att komma till tals.

Jag genomförde en studie i ett ämne jag själv är insatt i och har utövat; notläsning på elgitarr. Jag ville få en ökad insikt i hur gymnasieelever samtalar kring ämnet och hur deras förhållande till det kan förstås diskursivt. Det ligger en styrka i kvalitativ forskning eftersom den tillåter mänskliga insikter och erfarenheter bidra till nya sätt att se på världen medan en

svaghet skulle kunna vara att den är starkt beroende av forskarens färdigheter, utbildning, intellekt, självdisciplin och kreativitet (Fejes & Thornberg, 2019). Då forskaren är en central del av den kvalitativa forskningsprocessen, är resultatets kvalitet starkt påverkad av forskaren som människa, särskilt när det kommer till analytiskt arbete (Patton, 2015). Forskarens närvaro och tolkningsarbete betonas starkt i Denzin och Lincoln (2005). De beskriver kvalitativ forskning som en kontextbunden verksamhet vilken placeraren betraktaren i världen; där tolkande och materiella praktiker synliggör den. Dessa praktiker inkluderar fältanteckningar, intervjuer, konversationer, fotografier, inspelningar och minnesanteckningar (Denzin & Lincoln, 2005). Inom denna kontext omfattar den kvalitativa forskningen en tolkande och naturalistisk syn på världen, vilket innebär att forskarna studerar fenomen i deras naturliga miljö och strävar efter att förstå eller tolka dem baserat på de betydelser som människor tilldelar dem (Fejes & Thornberg, 2019).

4.2 Urval

Eftersom urvalet delvis behövde vara målinriktat, krävde det att jag vände mig till elever som går gymnasiet och lär sig instrumentet elgitarr i kurserna Instrument eller sång 1–3. Ett målinriktat urval innebär att hitta informanter som kan vara relevanta för att bidra till att forskaren får svar på studiens frågeställningar (Bryman, 2018). Urvalet gjordes också i ett bekvämlighetsurval, vilket innebär att informanter väljs utifrån vilka som finns tillgängliga (Bryman, 2018). Urvalet skedde genom kommunikation via elgitarrläraren på gymnasieskolan. Jag kände till elgitarrläraren sedan tidigare, vilket även det gör det till ett bekvämlighetsurval. Alla elgitarrelever i årskurserna 2 och 3 tillfrågades varav de allra flesta deltog i studien.

4.3 Genomförande

En förfrågan om deltagande i intervju kommunicerades ut via informanternas elgitarrlärare på gymnasieskolan de är elever på. I denna förfrågan kommunicerades studiens syfte, upplägget för intervjuerna, att videoinspelning skulle ske, hur jag förvarar inspelad data, informanternas anonymitet, samt att jag förhåller mig till Vetenskapsrådets forskningsetiska riktlinjer (Vetenskapsrådet, 2017). Fokusgruppssessionerna ägde rum 8–9/11 2023 med tre grupper: grupp ett med fyra deltagare, grupp två med fem deltagare och grupp tre med två deltagare. Informanterna möttes i ett för dem naturligt sammanhang, ”gitarrummet” på gymnasieskolan. Informanterna fick återigen ta del av missivbrevet (Bilaga 1), där informanterna sen via sitt deltagande gav sitt godkännande till sin medverkan. Sen förklarade jag för informanterna att intervjun är semistrukturerad, vilket innebär att intervjufrågorna är till för att starta en dialog mellan fokusgruppen. Eftersom intervjun skulle utgöra grund för en diskursanalys skulle den med fördel just genomföras som ett samtal snarare än ett förhör, då det naturliga agerandet i samtalet är mer lämpligt för att belysa bakomliggande diskurser och sociala konstruktioner (Kvale & Brinkmann, 2014). Intervjuguiden (Bilaga 2) som användes under intervjun innehöll därför frågor som låg till grund för att få i gång ett samtal. Informanternas namn är fingerade i

studien. Detta för att läsaren ska ha lättare att bilda en uppfattning av ett levande gruppsamtal, i stället för att benämna informanterna med något annat än namn. Fokusgruppssessionerna dokumenterades med ljudinspelning på en mobiltelefon, eftersom jag just innan intervjun ägde rum bedömde att videoinspelning ej var nödvändig. Intervjuerna låg till grund för transkription, kodning och diskursanalys.

Fokusgrupp	**Fokusgruppssessionens längd**	**Informanter**
1	19:21 minuter	Felicia, Niklas, Lo, Daniel
2	20:59 minuter	Samuel, Alex, Filip, Love, Emma
3	18:38 minuter	Liam, Harry

Figur 2, fokusgrupperna.

4.4 Analysprocess

Intervjuerna spelades in på ljudfil för att sen skrivas ut, eller transkriberas. Att skriva ut en intervju innebär att översätta talspråk till skriftspråk (Kvale & Brinkmann, 2014). Intervjuerna transkriberades ordagrant i största möjliga mån, för att göra det läsbart men utan att göra för stora intrång i informanternas egna utsagor. Detta för att diskursanalysen använder sig av språket som verktyg för att analysera diskurser som ligger till grund för informanternas utsagor (Alvesson & Sköldberg, 2017). En central princip inom diskursanalys är att det inte är antalet uttalanden som är av intresse, utan snarare en närmare undersökning av nyanserna i olika redogörelser. Vid tolkning fokuseras inte bara på tydliga mönster eller övergripande tendenser. I stället är nyanser, motsägelser och vagheter också föremål för intresse. Organiseringen av uttalanden, detaljerna i dem, samt vad som faktiskt uttrycks eller skrivs – snarare än idéer om vad som eventuellt kan ha avsetts – behandlas med allvar (Alvesson & Sköldberg, 2017). Fejes och Thornberg (2019) menar att diskursanalys bidrar till en fördjupad förståelse av språkets roll i skapandet av vår verklighet. Genom denna analysmetod kan vi bryta ned texter för att synliggöra hur de samtidigt inkluderar och exkluderar, ofta utan att vi är medvetna om det.

Fejes och Thornberg (2019) citerar MacLure (2003, s. 12) för att förklara att i en diskursanalys måste du ”bortse från din tro på ords oskyldighet och språkets genomskinlighet som fönster mot en objektiv och förståelig verklighet” (MacLure, 2003, s. 12 – översättning av Fejes och Thornberg). Därför har jag efter transkriptionen läst igenom intervjuerna och kodat de var för sig översiktligt utifrån ett diskurspsykologiskt perspektiv. Vad pratar gymnasieeleverna om och hur? Materialet inom diskursanalysen ses som verkligheten beskriven ur språkliga utsagor, eftersom intervjuerna beskriver en verklighet kan vi i diskursanalysen säga att intervjuerna för fram sanningsanspråk på en upplevd verklighet (Alvesson & Sköldberg, 2017). I resultatet framställs diskursiva *uppfattningar* som framkommer i fokusgrupperna.

4.5 Studiens tillförlitlighet

Jag som genomför studien inom det här självständiga arbetet är inte fristående från diskurserna. Fejes och Thornberg (2019) menar att forskaren inte kan inta en roll utanför diskursen och betrakta eller analysera den på avstånd. Inom diskursen är forskaren snarare ett subjekt bland andra, och den producerade forskningen fungerar både som medproducent av diskursen och som en produkt av den. Forskningen formas inom ramen för vad diskursen reglerar som möjligt samtidigt som den aktivt medverkar i att definiera sanningar om vad som är möjligt (Fejes & Thornberg, 2019). De avslutar med att konstatera att frågan om hur forskaren påverkar det som beforskas inte går att besvara (Fejes & Thornberg, 2019). Eftersom jag gjorde fokusgruppsintervjuer med gymnasieelever jag undervisade under en VFU-period gjorde det att jag var tvungen att förklara för eleverna att vad som sades i intervjuerna inte påverkar deras betyg eller bedömning i kursen och att intervjun är fristående från kursen de läser.

4.6 Etik

I detta arbete har jag beaktat etiska överväganden i enlighet med riktlinjerna som fastställts av Vetenskapsrådet (2017). Dessa riktlinjer omfattar olika aspekter, inklusive deltagarnas rättigheter att när som helst avbryta sin medverkan och vikten av konfidentialitet. För att säkerställa konfidentialitet har allt inspelat material förvarats på en säker plats, endast tillgänglig för mig. Detta för att skydda deltagarnas integritet och följa etiska normer och standarder. Deltagande i fokusgruppssessionerna har skett genom informerat samtycke (Bilaga 1), där informanterna fått information om studiens syfte, att den spelas in och att de kommer förbli anonyma när studien publiceras.

5. Resultat

Följande kapitel är ett resultat av hur empirin sorterats, kategoriserats och kodats utifrån redogörelsen i metodkapitlet. Analysen av materialet visade på två diskursiva uppfattningar som presenteras under rubrikerna *noter och självförverkligande* och *noter som svårt att lära sig men nyttigt.* Förutom presentation av de diskursiva uppfattningarna presenteras även vad diskurserna *gör*. Efter de diskursiva uppfattningarna presenterats sammanfattas resultatet i 5.3 där arbetets frågeställningar besvaras koncist.

5.1 Noter och självförverkligande

Hur notläsning hör ihop med identitet och självförverkligande uppfattas som centralt inom den diskursiva uppfattningen om *noter och självförverkligande*. Vad eleven vill lära sig inom musikområdet kan variera beroende på vilken genre den vill spela och i vilka sammanhang den rör sig i eller vill hamna i. En central del av den diskursiva uppfattningen är att den avgränsar *noter och självförverkligande* mot *noter som en del av undervisningsinnehållet,* där förhållningssättet till notläsning ser olika ut beroende på kontext. Den diskursiva uppfattningen byggs upp genom att noter ses i kontext av vad man ”vill uppnå med sin musik”. Eleverna kan därför ha en relativistisk syn på vikten av att kunna läsa noter som elgitarrist. Notläsningen ses inom den diskursiva uppfattningen som en del av ett självförverkligande, oavsett ifall den är en central eller ocentral del av identiteten.

> Daniel: Det beror väl på från person till person vad man vill uppnå med sin musik. Om man är i en orkester kanske det är bra att läsa noter men jag har ingen nytta av det eftersom jag spelar i ett punkband. Det är inte som att vi läser av noter då direkt.

Diskursen konstruerar en syn på musik som ett verktyg för att *uppnå.* Den diskursiva uppfattningen inrymmer en norm som fastställer att alla som håller på med musik vill uppnå någonting med den. Att säga att man vill uppnå någonting indikerar att det är någonting man vill ”sträcka” sig till, alltså nå ett högre plan. Den diskursiva uppfattningen utgörs av en föreställning att det är det man vill göra med musiken. Den avgränsar sig således mot alla de som på ett eller annat sätt håller på med musik utan att vilja uppnå någonting. Eftersom Daniel är elev på estetiska programmet med inriktning musik på gymnasiet är det för honom en självklarhet att musik är någonting man använder sig av i ett självförverkligande, att forma sig själv. I sin utsaga framställer Daniel notläsning som ett *hinder* för sitt självförverkligande. En annan elev förklarar en idé kring notläsning som ett språk.

> Niklas: Ja men, det kan ju vara jättebra om man kan det om man är en grupp av andra som kan det. Då blir det ju som ett språk lite.

Enligt utsagan är notläsning en typ av *språk,* ifall det används i en grupp med andra som kan det. Därför är det bra att kunna ifall man är i ett sådant sammanhang. Språk kan även det ses

som en del av ett självförverkligande. Detta för att språket spelar en central roll i hur vi formar och formas socialt. Fler utsagor beskriver hur notläsning kan ses som ett språk, ett verktyg för att förmedla musik till människor oavsett ifall de hört låten eller ej och som var och en kan förstå på sitt instrument. Den diskursiva uppfattningen inrymmer föreställningen om att notläsning är ett språk som vissa använder sig av.

Det resonerades i fokusgruppen även kring hur det för gitarrister inte är lika vanligt att lära sig noter och att det inte är en stor del av gitarrkultur. Det förekom föreställningar om hur det inom klassisk musik och jazz ses som en självklarhet att gitarrister läser noter och hur vanligt det är med rockmusik på elgitarr och hur notläsning inte varit stort i den genren. Den diskursiva uppfattningen innebär att klassisk musik och jazz är genrer där det är självklart för musiker, inklusive gitarrister att behärska notläsning. De sociala konstruktionerna bakom diskurserna kring klassisk musik och jazz är uppbyggda av normer och värden som premierar notläsning. Här fungerar den diskursiva uppfattningen genom att gymnasieeleverna kan välja eller välja bort användningen av notläsning i sitt musikaliska utforskande. Gymnasieeleverna i fokusgrupperna är i en process av musikalisk identitetssökande och den diskursiva uppfattningen utgör ramar för *hur* eleverna kan använda notläsning i att skapa sin egen musikaliska *image.* Den diskursiva uppfattningen kan även göra att gymnasieelever inte tar till sig notläsningsundervisningen:

> Daniel: Jag vet ju inte om jag kan det än, jag har ju alltid vart emot det för John Lennon kunde det ju inte.
> Elias: Är det en grej, vad sa han?
> Daniel: Men ingen av Beatles kan ju. Och inte Oasis heller, de tog ju aldrig nån musiklektion.

Utsagan kring The Beatlesmedlemmen John Lennon fungerar som konstruerande av den diskursiva uppfattningen notläsning och självförverkligande, och eleven har tagit en stark ställning emot att införliva notläsning i sitt musikutövande efter sina förebilder. På samma sätt som notläsning kan ses som ett verktyg för att bli någon man vill bli musikaliskt, kan en attityd ”emot” notläsning också användas på det sättet. Den diskursiva uppfattningen möjliggör notläsning som verktyg för självförverkligande. Ifall målet med musiken är att bli ”yrkesmusiker” – som eleverna beskrev som en typ av sessionmusiker – ses notläsning som någonting centralt inom den diskursiva uppfattningen för notläsning och självförverkligande, där man går från att spela på hobbynivå till att ha mer professionella ambitioner. Den diskursiva uppfattningen konstruerar en sanning där det för hobbymusikern är mer aktuellt med *tabs* medan det för yrkesmusikern är mer aktuellt med noter.

> Alex: Jag tycker det kan vara viktigt om man ska bli yrkesmusiker liksom, som Samuel sa. Men liksom så här, när jag började spela gitarr som en hobby så kollade jag inte på noter, då kollade jag på tabs. Men det kan ju vara en väldigt bra skill att kunna som musiker, men jag använder mig inte riktigt av det på min fritid.

Utsagan Alex framför konstruerar den diskursiva uppfattningen som ett sorts ramverk där hen förhåller sig till musikutövande på fritiden och musikutövande för att bli yrkesmusiker. Att bli

yrkesmusiker kan tolkas som någonting hen ämnar bli genom undervisningen, medan notläsning på fritiden inte är aktuellt. Synen på det man gör i skolan och det man gör på fritiden konstruerar hur gymnasieelever inom den diskursiva uppfattningen formas musikaliskt. Fler informanter i fokusgruppssessionerna uttryckte hur det finns en viss typ av musikutövning på skolan och en annan hemma. Elevernas utsagor visade på att notläsning är någonting de främst sysslat med på skolan, i kursen gehörs- och musiklära men också ensemble. I musiken som ”de själv” spelar är det mer tabs och gehör. Den diskursiva uppfattningen gör att eleverna ser sitt självförverkligande som en egenangelägenhet och skolan faller då utanför den. För att få ökad förståelse i hur gymnasieelever samtalar om notläsning på elgitarr och väcka känslor kring ämnet fördjupade jag fokusgruppssamtalet genom att fråga ifall de tycker att notläsning är viktigt eller inte.

> Elias: En del tycker att notläsning är viktigt för gitarrister, medan andra tycker att det inte är det. Vad tycker ni?
>
> Love: Fifty-fifty. Känner jag. Om man då ska bli yrkesmusiker eller vad som helst om man ska inrikta sig lite på musik på ett annat sätt än bara hobby, då är det nog bra. Eller ja det är väl alltid bra att ha mer kunskap. Men asså... ja. Jag vet inte. Man behöver inte kunna noter för att vara bra på musik heller. Såatt. Jag delar upp det i två kategorier.

Att inte kunna noter för att vara bra på musik ses inom den diskursiva uppfattningen som att kunna läsa noter nödvändigtvis inte behöver höra ihop med att vara bra på musik. Loves utsaga vittnar om en föreställning om att de som elgitarrelever kanske inte bestämt sig än för om de har musik som hobby eller som ett framtida yrke. Den diskursiva uppfattningen gör att de ser elgitarrlektionerna som ett tillfälle för att hitta sådant de använder sig av i ett självförverkligande och identitetsskapande.

5.2 Noter som svårt att lära sig men nyttigt

En annan diskursiv uppfattning i elevernas samtal kring notläsning på elgitarr är den om *noter som svårt att lära sig men nyttigt.* Den diskursiva uppfattningen inrymmer föreställningar, normer och värderingar kring notläsning som väldigt svårt och utmanande att lära sig. Samtidigt finns det en inom den diskursiva uppfattningen tydlig föreställning om hur nyttigt det är att kunna läsa noter på elgitarr. Nyttigheten motiveras inom diskursen som att det är bra att kunna, för att lärare sagt att det är bra för framtida jobbmöjligheter exempelvis. Den diskursiva uppfattningen gör att gymnasieelever samtalar om notläsning som ”maffigt” att lära sig men att mödan kan vara värd det, ifall eleverna tar sig över tröskeln och verkligen ger sig in i att lära sig noter på elgitarr. Inom den diskursiva uppfattningen finns det föreställningar och värderingar om att spela efter gehör eller tabulatur framför noter, för att det är ett lättare sätt att skapa musik.

> Elias: Hur möter en elev noter i utbildningen?

> Harry: Jag skulle nog säga med fientlighet faktiskt. För att det är ett så himla... det är så mycket att lära sig och det blir ganska maffigt och då är det hellre att man bara, jag håller mig till mitt gehör liksom.
>
> Liam: Alltså jag möter det positivt fast det är ibland lite överväldigande för ifall man ska spela på a vista så går det ibland bara inte att hänga med till det så då måste man ju öva mer. Man inser lite att man inte har tagit sig disciplinet att öva tillräckligt mycket. Så det är liksom en attack mot en själv, när man ser några svåra noter.
>
> Harry: Jag tänker också det att ifall det är någon aspekt av notläsning man inte fattar så känns det ju som att allt raserar lite. Att om jag inte vet vad liksom ett korsförtecken innebär så kan jag inte riktigt spela alls, exempelvis.

Den diskursiva uppfattningen om *notläsning som svårt att lära sig men nyttigt* gör att eleverna upplever hur deras bristande notläsningskunskap exponeras när de utsätts för notläsning. Det blir då som ”en attack mot sig själv”, vilket gör att gymnasieeleverna blir medvetna om att de behöver öva mer. Noter som någonting ”maffigt, mycket och överväldigande” gör att eleverna väljer andra sätt att förstå musik på än just noter. Den diskursiva uppfattningen gör att gymnasieelever möter noter i utbildningen med fientlighet, som Harrys utsaga gestaltar. Inom den diskursiva uppfattningen finns en föreställning om de samlade kunskaperna som krävs för att kunna läsa noter på elgitarr. Dessa innefattar avkodning av rytmer, identifiering av toner, förtecken, intervall och att veta vart på gitarrhalsen tonerna finns. När det är någon aspekt av notläsning eleven inte förstår känns det som att allt raserar lite. Eleverna upplever att notläsningens olika kunskaper hör ihop med varandra på ett sätt som gör att man måste kunna de alla för att spela efter noter. Den diskursiva uppfattningen skiljer på notläsning och att ”spela musik”. Att spela musik och att läsa noter hör inte riktigt ihop i elevernas utsagor. Notläsning ses som ett ”nödvändigt ont” i utbildning och gitarrspel för att kunna användas i vissa sammanhang. Att lära sig noter på elgitarr kräver disciplin, eftersom det inte är det som är det roliga med musik inom den diskursiva uppfattningen.

> Liam: Men det är ju det att man måste ha disciplinen till att göra det för det är inte just själva notläsningen som är det roliga med musiken tycker jag i alla fall. Det är ju att spela musiken som är det roliga. Och sen när man väl kan läsa noter så blir det ju roligt för då kan man spela musiken. Men det är ju disciplinen som behövs till att faktiskt lära sig.

Här kan man identifiera en tydlig attityd som placerar notläsning som en mindre rolig del av musikalisk inlärning. Inom den diskursiva uppfattningen är det "att spela musiken som är det roliga." Det gör att själva handlingen att spela och uttrycka musiken genom elgitarren är centralt inom diskursen, och som motiverar och engagerar mest. Den diskursiva uppfattningen utgörs av föreställningen om att det krävs disciplin för att lära sig noter, och att det är disciplinen som är nyckeln till att faktiskt lära sig notläsning. Notläsning ses då som en utmaning som kräver envishet och dedikation. Det finns en koppling mellan notläsning och möjligheten att spela musiken: "Och sen när man väl kan läsa noter så blir det ju roligt för då kan man spela musiken." Inom den diskursiva uppfattningen är notläsning ett medel för att

uppnå det roliga med att spela musik. Den diskursiva uppfattningen bygger på idén att notläsning är en utmanande, mindre rolig del av musikutbildningen, men samtidigt är den nödvändig för att kunna njuta fullt ut av att spela musik. Det finns en balans mellan *disciplin* och *belöning* som Liam framhäver. Inom den diskursiva uppfattningen inryms föreställningar kring notläsningsövning hemma.

> Elias: Kan ni beskriva hur ni skulle kunna öva på notläsning, utanför skolan. Hemma liksom, om man ska bli en bättre notläsare på gitarr: Hur skulle man kunna öva då?
>
> Felicia: Inte typ för svårt för snabbt för då blir man ju liksom, discouraged. Liksom då blir man så här ”aa man då går inte det, det är för svårt jag vill inte köra nå mer”.

Felicia ger uttryck för rädslan att notläsning blir för svårt för snabbt, vilket i sin tur kan leda till att man känner sig "discouraged" (nedstämd eller avskräckt). Notläsning uppfattas som en utmaning, vilken kan påverka motivationen negativt. Att öva notläsning för svårt för snabbt kan inom den diskursiva uppfattningen leda till att elgitarrelever avstår från att fortsätta lära sig. Andra utsagor kring notläsningsinlärning och -övning på egen hand framhäver att öva lite och ofta ”för att inte bli skituttråkad”, eftersom det inte är roligt när det är svårt. Den diskursiva uppfattningen präglas av föreställningar om att ifall man engagerar sig i att lära sig noter och tar sig över den höga tröskeln kan det vara användbart. I fokusgruppssessionen framkom det hur eleverna ser på sin notläsningsförmåga, när de förklarade hur man kan söka efter material till sin övning.

> Filip: För det känns som att om man skulle söka upp noter skulle det komma jätteavancerade asså notblad...
>
> Samuel: Och vi är inte avancerade, vi är väldigt dåliga på att läsa noter.

När notläsning är svårt, känner eleverna sig dåliga. Den diskursiva uppfattningen gestaltar hur eleverna ser på sin notläsningsförmåga, och den är inte direkt positiv i det här fallet. Centralt inom den diskursiva uppfattningen är att ifall man inte vet vart noterna sitter på gitarrhalsen blir det svårt att spela efter noter. När det framgick att fokusgruppen tyckte det var svårt att spela noter och att det hänger på ifall man vet vart noterna är på gitarrhalsen ställdes en följdfråga för att fördjupa diskussionen kring det.

> Elias: För att kunna spela noter på gitarr måste man också veta vart noterna är på gitarren. Finns det någonting ni tycker är svårt med det, och att spela noter på gitarr?
>
> Felicia: Jag kan ju liksom inte utantill vart alla noter sitter. Ibland måste man räkna så här ”E, B, G”. Jag hade inte bara kunnat spela, jag hade behövt bara hitta allting.
>
> Lo: Jag måste lära mig tonerna vad de heter först.
>
> Niklas: Jag med *skratt*.

> Daniel: Jag kan nästan E-strängen.
>
> Felicia: Ja jag kan E-strängen och sen så brukar jag långsamt ta de andra.
>
> Niklas: Jag får ont i huvudet när man kollar på det här för länge, då blir allting en klump känner jag.

Niklas sista utsaga där han beskriver hur han får ont i huvudet när han kollar på ett notpapper för länge och allting blir en klump är ett exempel på hur notläsning inom den diskursiva uppfattningen ses som någonting svårt. Individuella faktorer som läskunnighet och koncentrationsförmåga spelar självklart roll men i fokusgruppssessionerna ser vi ett genomgående tema med utsagor i stil med denna. Den diskursiva uppfattningen präglas också av föreställningen om att det är *nyttigt* att kunna läsa noter. Samtalen mellan eleverna gestaltar en diskursiv uppfattning där det etableras att en motiverande faktor bakom notläsningsundervisning och -övning är de olika användningsområdena notläsningen har, samt att lärarna presenterar notläsning som en viktig del av musicerandet. Samtalen präglas delvis av en föreställning kring lärarnas yrkeserfarenhet och hur det påverkar trovärdigheten för undervisningsinnehållet de lägger fram.

> Alex: Jag vet inte jag tänker mest så här att asså musiklärarna vi har här de har ju, är och har vart, yrkesmusiker liksom förut och alla de kan ju noter. Då måste det ju vara bra att kunna. Jag tror inte att de lärde sig det för ingen anledning liksom.
>
> Filip: Men det känns ju också som att de har sagt det några gånger så här ”det här måste ni kunna för att få jobb”.

Musiklärarnas tidigare yrkesbakgrund som yrkesmusiker och deras förmåga att läsa noter framhävs. Notläsning hör ihop med en viss yrkesidentitet inom musikbranschen. Den diskursiva uppfattningen indikerar att förmågan att läsa noter är en del av den professionella identiteten för musiker. På det viset ses notläsning som någonting *nyttigt.* Alex antyder att musiklärarna inte lärde sig noter utan anledning. Detta kan signalera en koppling mellan att behärska notläsning och något användbart, vilket kan påverka elgitarrelevernas motivation att lära sig noter. Inom den diskursiva uppfattningen finns det en bild av ett samband mellan notläsning och möjligheten att få jobb, vilket Filip framhäver i sin utsaga. Elevernas samtal kring notläsning avslöjar att motivationen till att lära sig noter påverkas av hur notläsningsförmågan kan relatera till deras framtida karriärer.

5.3 Resultatsammanfattning

Fokusgruppssessionerna med eleverna visar hur de samtalar om notläsning som någonting som kan vara ett hinder eller en möjlighet för *självförverkligande.* Ifall det är användbart att kunna läsa noter på elgitarr beror på vad gymnasieeleverna vill uppnå med sin musik. Eleverna samtalar kring musik som en del av ett identitetssökande och ställer notläsning i

relation till sin musikaliska *image.* Notläsning på elgitarr framställs i elevernas samtal som en typ av språk som kan vara användbart i vissa sammanhang, till exempel i klassisk musik och jazz. Elevernas utsagor lyfter fram en föreställning om hur musikutövningen hemma och skolan kan ha olika syften. I musikutövningen på skolan har notläsningen en större plats än vad den har hemma. Eleverna beskriver det som att i musiken ”de själv” spelar används tabs och gehör mer än noter. Samtalen visar att elevernas självförverkligande ses som en angelägenhet utanför skolan. Eleverna diskuterade hur notläsning kan vara en väg mot att bli yrkesmusiker om det är ”målet med musiken”, och de ser notläsning som en färdighet som kan läras för att ta steget från att spela elgitarr på hobbynivå till att bli yrkesmusiker. Ifall målet med musiken är att bli yrkesmusiker ses notläsning som någonting centralt inom den diskursiva uppfattningen om notläsning och självförverkligande, där man går från att spela på hobbynivå till att ha mer professionella ambitioner.

Elevers förhållande till notläsning kan förstås diskursivt genom de två huvudsakliga diskursiva uppfattningar som framställs. Dessa är *noter och självförverkligande* och *noter som svårt att lära sig men nyttigt.* Diskursen om noter och självförverkligande innehåller föreställningar, normer och värden kring hur notläsning används i att skapa en sorts musikalisk image. Eleverna kan tala ”för” eller ”emot” notläsning på elgitarr beroende på vad de har för mål med sitt musikutövande. Den diskursiva uppfattningen om noter som svårt att lära sig men nyttigt konstrueras av elevernas utsagor kring hur notläsningsinlärning är en tung och svår aktivitet men som kan ge utdelning ifall de engagerar sig i det. Utdelningen kan komma i form av karriärmöjligheter och att kunna delta i sammanhang man inte kan delta i utan att kunna notläsning, som inom den diskursiva uppfattningen ses som ett språk.

6. Diskussion

I följande kapitel diskuteras resultatet i förhållande till tidigare forskning inom området. Betydelsen av arbetets teori- och metodansatser för resultatet diskuteras och kritiseras. Kapitlet avslutas med idéer om pedagogiska implikationer och vidare forskning.

6.1 Resultatdiskussion

Resultatet beskriver en diskursiv uppfattning om *noter som svårt att lära sig men nyttigt,* där notläsning på elgitarr ses som någonting svårt och tungt att lära sig. I fokusgruppssamtalen kommer det fram att informanterna tycker att det är att ”spela musiken som är det roliga”. Notläsning ses som ett nödvändigt ont för att kunna utöva viss musik, men det är inte centralt inom att *spela musik.* Gehörsmusicerande är byggd på förmågor som innebär att spela musik genom att imitera det som hörs, komma ihåg det och sedan framföra det. Enligt Kempe och West (2010) bör instrumentalundervisning för barn och ungdomar ha en grund i gehörsmusicerande musik och improvisation och att elever bör utveckla sina motoriska färdigheter på sina instrument innan de börjar läsa noter. Det kan kopplas till resultatet i elevernas utsagor kring hur svårt det är att spela noter. Att gymnasieelever i resultatkapitlet uttrycker att notläsning på elgitarr är svårt och att det känns överväldigande och ”maffigt” kan bero på att de behöver en bättre grund i gehörsmusicerande och improvisation. McPherson och Gabrielsson (2002) framhåller i sin forskning att när ett barn kan börja med notläsning är det bäst att integrera den med det gehörsbaserade musicerandet. Det relaterar till resultatet genom gymnasieelevernas utsagor kring att det är ”att spela musiken” som är det roliga. Det uppfattas vara kopplat till gehörsmusicerandet som sker på kammaren eller i banden eleverna spelar på sin fritid.

I gymnasieelevernas utsagor framgår det hur notläsning blir som ett språk när det används i en grupp av andra som kan det. Resultatet visar att notläsning kan användas som ett verktyg för att kommunicera och förmedla musik till andra människor, oavsett om de hört låten eller ej. Att utöva notläsning på elgitarr blir då ett sätt att kunna vara en del av den musikaliska gemenskapen och sammanhanget som notläsning utgör. Det kan relateras till Ferm (2004) där notation beskrivs som en typ av symbol som kan användas för att anpassa instruktioner i musik (Ferm, 2004). Ferm (2004) har i sin studie visat att desto större musikaliskt-kulturell och -språklig klyfta som finns mellan läraren och eleven, desto mer nödvändigt var det att använda symboler, däribland notation. Notationen blir då en brygga mellan lärare och elever. Notation är ett av flera verktyg som lärare i musikundervisning på högstadiet använder (Falthin, 2015).

Resultatet i denna studie visar delvis att gymnasieelever som spelar elgitarr känner sig som ganska svaga notläsare, genom utsagor som ”vi är väldigt dåliga på att läsa noter”. Det kan tolkas som att gymnasieeleverna inte har fått med sig det som behövs för att ligga på en nivå i

notläsningsförmåga som de tycker att de ska vara på. Det krävs olika musikaliska och icke-musikaliska färdigheter för att klara olika nivåer av notläsningskomplexitet, däribland förmågorna att behandla information i en viss hastighet, psykomotorisk hastighet och notläsningsexpertis (Kopiez & Lee, 2006). Det relaterar till resultatet genom utsagorna kring hur notläsning är en färdighet som är beroende av flera förmågor i ett inneboende samspel. Ifall en färdighet fattas kring notläsningen, upplever gymnasieeleverna att allting faller och det inte blir någon vidare musik av notläsningen.

Den diskursiva uppfattningen om notläsning som svårt att lära sig men nyttigt utgörs av en föreställning om hur *disciplin* kan leda till *belöning*. Gymnasieelevernas utsagor visar att ifall man är envis och dedikerad kan man lära sig notläsning. Notläsning i sig är en utmanande, mindre rolig del av musiken men den är nödvändig för att kunna spela viss typ av musik. Can (2019) genomförde en studie för att analysera effekterna av regelbundna övningar i notläsning. Studien visade att övningarna hade en positiv inverkan på studenternas förmåga att läsa noter. Det kan ses i relation till resultatet i det här arbetet där gymnasieeleverna ser på notläsning som någonting utmanande men som någonting som ger utdelning ifall man engagerar sig i att lära sig det. Även Zhukov (2014) framhäver i sin studie att notläsningsträning har en positiv effekt på notläsningsförmågan. Även om gymnasieeleverna har en diskursiv uppfattning kring notläsning och dess relevans för just dem, visar resultatet i det här arbetet att de har en uppfattning av att ifall man övar på notläsning blir man bättre på det.

Resultatet visar att gymnasieelever samtalar kring notläsning på elgitarr som ett svårt hantverk inom musikutövandet. Notläsning på elgitarr kräver en rad färdigheter för att kunna genomföras. Elevers utsagor i fokusgruppssessionerna visade att dessa färdigheter för notläsning är avhängigt av varandra. Ifall en kunskap inom notläsning fattas så ”raserar” allt. Detta kan ses i relation till Harrisons (2010) slutsatser kring notläsning på gitarren som någonting svårt, bland annat på grund av fingersättningssvårigheter. Harrison (2010) tar däremot inte upp att notläsningen har färdigheter som är så pass beroende av varandra som de är. Resultatet visar att eleverna känner sig överväldigade av en notläsningsuppgift när det är på för hög nivå för dem.

Gymnasieeleverna visade i fokusgruppssessionerna en föreställning om att man kan klara sig utan notläsning ifall man använder sig av gehöret främst. Woody (2012) beskriver en bild av musiker som antingen gehörsbaserade eller notbaserade, vilket visade sig i resultatet i det här självständiga arbetet. Woody (2012) framhäver i sin forskning att gehöret kan användas för att bli en bättre notläsare, vilket kan ses i relation med gymnasieelevernas föreställning om notläsning och gehörsmusicerande att det inte behöver vara en sådan stark linje mellan dem vilket framkommer i resultatet i det här självständiga arbetet. Russel (2017) hävdar att jazzmusiken historiskt sett varit gehörsbaserad, vilket är en bild gymnasieeleverna upprätthåller i fokusgruppssessionerna.

6.2 Teori- och metoddiskussion

I arbetet gjordes en kvalitativ studie där fokusgruppssessioner användes för att samla in data. Intervjutranskriptionerna från dessa låg till grund för diskursanalysen och formade resultatkapitlet. De valda teori- och metodansatserna fungerade väl för att besvara frågeställningarna *”Hur samtalar gymnasieelever om notläsning på elgitarr?”* och *”Hur kan gymnasieelevers förhållande till notläsning på elgitarr förstås diskursivt?”*. Merparten av informanterna gick i gymnasieskolans årskurs två, vilket innebar att de inte visade lika mycket insikt i notläsning på elgitarr som informanterna i årskurs tre gjorde. För ett djupare resultat hade jag kunnat intervjua fler gymnasieelever från årskurs tre. Användandet av fokusgruppssessioner innebar att gymnasieeleverna fick samtala med varandra om notläsning på elgitarr. En nackdel med fokusgrupper enligt Wibeck (2010) kan vara att gruppen censurerar avvikelser från gruppnormer och att enskilda deltagare därför kan hindras från att diskutera vissa saker, vilket förstås är en ännu större risk när fokusgruppens informanter har gjorts i ett bekvämlighetsurval. Min upplevelse av intervjuerna var att det inte var ett problem. Jag upplevde snarare motsatsen, att gymnasieeleverna i fokusgrupperna vågade samtala med varandra just för att de kände varandra.

Gergens (1985) teori om socialkonstruktionism, vilken är en grund inom diskurspsykologin, hävdar att de sätt vi förstår världen på med dess kategorier och begrepp är historiskt och kulturellt specifika. Begrepp som beskriver verkligheten kommer variera beroende på *var* och *när* i världen man lever. Resultatet visar en diskursiv uppfattning i elevernas samtal kring *noter och självförverkligande,* där eleverna kan tala om notläsning som någonting relaterat till ens musikaliska *image* och *sammanhang.* Gergens teori kan användas för att förstå elevernas samtal diskursivt. Det är lätt att föreställa sig att ifall eleverna hade studerat på en annan gymnasieskola med en annan profil hade deras inställning till notläsning kunnat se annorlunda ut. Inom vissa genrer och instrument ses det som en självklarhet att läsa noter, men bland gymnasieeleverna i fokusgruppsessionen var inte det en självklarhet. Gymnasieleverna framhäver att det för *hobbymusikern* är mer aktuellt med tabs medan det för *yrkesmusikern* är viktigare med noter. Det framgick i samtalen med gymnasieeleverna att flera av dem ser notläsning som någonting nyttigt att kunna för att bli yrkesmusiker, men de använder inte notläsning på sin fritid. När gymnasieelever beskriver notläsning som olika viktigt från person till person beroende på vad man vill uppnå med sin musik, att det är olika viktigt med notläsning ifall man spelar i orkester eller i punkband, och att noter kan ha en annan betydelse ifall man vill ta sin musik från hobbynivå till att göra mer professionella anspråk på sitt musikutövande ses som variationer i en individs olika utsagor. Potter och Wetherell (1987) beskriver det som att variation i en individs olika utsagor ses som en gestaltning av de olika diskurser verkligheten är konstruerad av.

6.3 Pedagogiska implikationer

Att möta utmaningen med notläsning inom elgitarrundervisningen kräver noggrant övervägande av pedagogiska strategier för att främja motivation och engagemang. För att undvika att eleverna tappar intresset är det av betydelse att skapa en lärandemiljö som är både utmanande och rolig. Med resultatet i den här studien som grund kan vidare undervisning i notläsning på elgitarr anpassas på olika sätt. Exempelvis att anpassa svårighetsgraden av notläsning och inte börja med för komplexa notbilder i undervisningen. Utforma notläsningsundervisningen progressivt där svårighetsgraden ökas successivt som kan ge elever möjlighet att bygga upp sina färdigheter över tid utan att känna sig överväldigade. Notläsningen kan också relateras till elevernas individuella musikaliska mål, för att främja kreativitet och integrera det i deras musikaliska självförverkligande. För de som strävar efter att bli yrkesmusiker kan betoningen läggas på hur notläsning kan vara en nyckelkompetens. Notläsningsundervisningen kan samspela med elevernas befintliga kunskaper i gehörsmusicerande och improvisation, för att på ett kreativt och stimulerande sätt kombinera notläsningsövning med färdigheter elever känner sig trygga med. Resultatet i den här studien visar bland annat att elevers attityder till notläsning på elgitarr kan påverka deras motivation till att lära sig det. Exempelvis kan en elevs inställning om att notläsning inte är relevant för denne eftersom en artist den ser upp till inte läser noter påverka motivationen negativt. Som lärare är det viktigt att förhålla sig till det genom att exempelvis lyfta exempel på artister och musiker som läser noter och koppla det till sin undervisning och elevens lärande. Elever i studien beskrev hur det i notläsning på elgitarr finns flera viktiga delar att kunna och ifall ett moment inom notläsningen är svagt rasar allting samman. Som lärare är det viktigt att bygga upp notläsningsförmågans olika delar strategiskt och grundläggande. Exempelvis genom att planera undervisningen väl och vara noggrann med att eleverna förstår de olika momenten innan läraren kan gå vidare till nästa steg i undervisningen.

6.4 Framtida forskning

Framtida forskning skulle kunna undersöka hur gehörsmusicerande och improvisation kan integreras med notläsningsundervisning för att förbättra notläsningsförmågan bland elgitarrister på gymnasiet. Detta område är av intresse eftersom det kan bidra till en musikutbildning som kombinerar olika aspekter av musikalisk kompetens. Genom att undersöka effekterna av gehörsmusicerande och improvisation som en sorts stödverksamhet till notläsningsundervisning kan forskningen bidra till utvecklingen av mer effektiva undervisningsmetoder och strategier inom notläsningsundervisning för elgitarrister. Det kan också öka förståelsen för hur olika tillvägagångssätt kan samverka för att främja en mer mångsidig musikalisk inlärning hos elgitarrister på gymnasiet.

7. Referenser

Alvesson, M., & Sköldberg, K. (2017). *Den kvalitativa forskningsintervjun.* Studentlitteratur.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3:e utgåvan). Liber.

Burr, V. (2015). *Social Constructionism* (3:e utgåvan). Taylor and Francis.

Can, A. A. (2019). The Effect of Daily Sight Reading Studies of the Guitar Students on Sight Reading and Guitar Performance. *Educational Research and Reviews*, *14*(6), 228–239. https:/doi.org/10.5897/ERR2019.3694

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Red.). (2005). *The Sage handbook of qualitative research* (3:e utgåvan). Sage Publications Ltd.

Ericsson, C. (2006). *Terapi, upplysning, kamp och likhet till varje pris: Undervisningsideologier och diskurser hos lärare och lärarstuderande i musik*. [Doktorsavhandling, Lunds universitet].

Ericsson, C., & Lindgren, M. (2010). *Musikklassrummet i blickfånget: Vardagskultur, identitet, styrning och kunskapsbildning.*

Fairclough, N. (1989). *Language and power*. Longman.

Falthin, A. (2015). *Meningserbjudanden och val: en studie om musicerande i musikundervisning på högstadiet*. [Doktorsavhandling, KMH/Lunds universitet].

Fejes, A., & Thornberg, R. (2019). *Handbok i kvalitativ analys* (3:e utgåvan). Liber.

Ferm, C. (2004*). Öppenhet och medvetenhet: en fenomenologisk studie av musikdidaktisk interaktion.* [Doktorsavhandling, Luleå Tekniska Universitet].

Gergen, Kenneth. (1985). The Social Constructivist Movement in Modern Psychology. *American Psychologist.* 40. https://doi.org/10.1037/0003-066X.40.3.266

Gergen, K.J. (1989). Social psychology and the wrong revolution. *Eur. J. Soc. Psychol.*, 19: 463–484. https://doi.org/10.1002/ejsp.2420190513

Hanken, & Johansen, G. (2021). *Musikkundervisningens didaktikk* (3:e utgåvan). Cappelen Damm.

Harrison, E. (2010). Challenges Facing Guitar Education. *Music Educators Journal, 97*(1), 50–55. https://doi.org/10.1177/0027432109334421

Hattie, & Ashing, K. (2012). *Synligt lärande för lärare.* Natur & kultur.

Hellgren, J. (2011). ”I min familj är vi omusikaliska”: en studie av barns musikaliska identitet [Licentiatuppsats, Luleå Tekniska Universitet].

Kamberelis, G., Dimitriadis, G. & Welker, A. (2005). Focus Group Research and/in Figured Worlds. I Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Red.). (2005). *The Sage handbook of qualitative research* (3:e utgåvan, s. 1202–1206). Sage Publications Ltd.

Kempe, A-L., & West, T. (2010). *Design för lärande i musik.* Norstedts.

Kitzinger, J. (1994). The methodology of focus groups: The importance of interaction between research participants. *Sociology of Health & Illness*, *16*(1), 103–121. https://doi.org/10.1111/1467-9566.ep11347023

Kopiez, R & Lee, J I. (2006). Towards a dynamic model of skills involved in sight reading music. *Music Education Research, 8*(1), 97–120. https://doi.org/10.1080/14613800600570785

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.

McPherson & Gabrielsson, A. (2002). *The science & psychology of music performance: creative strategies for teaching and learning*, 99–115. Oxford University Press.

Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: integrating theory and practice* (4:e utgåvan). SAGE Publications, Inc.

Potter, J., & Wetherell, M. (1987). *Discourse and social psychology: Beyond attitudes and behaviour*. Sage Publications, Inc.

Russel, H. (2017). A Capella Ear Training: Bringing Theory and Aural Skills Together via Singing in a Jazz Program Environment. I: *Australian Journal of Music Education*. *51*(2), 20–28.

Skolverket. (2011). *Läroplan för gymnasieskolan.* Skolverket. https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=-996270488%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DMUS%26courseCode%3DMUSINS01S%26version%3D4%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfee44715d35a5cdfa92a3#anchor_MUSINS01S

Zhukov, Katie (2014). Evaluating new approaches to teaching of sight-reading skills to advanced pianists, *Music Education Research, 16*(1), 70–87. https://doi.org/10.1080/14613808.2013.819845

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed.* https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html

Wibeck. (2010). *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. (2:a utgåvan). Studentlitteratur.

Winther-Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur.

Woody, R. H. (2012). Playing by Ear: Foundation or Frill? I: *Music Educators Journal*, *99*(2), 82–88. https://doi.org/10.1177/0027432112459199

8. Bilagor

8.1 Bilaga 1

Missivbrev

Hej!

Jag heter Elias Hellgren och går KPU (kompletterande pedagogisk utbildning) på Kungliga Musikhögskolan och gör ett självständigt arbete på grundnivå. Syftet med studien är att fördjupa mig i hur gitarrelever på gymnasiet förhåller sig till och samtalar kring notläsning och notläsningsundervisning på gitarr.

I Läroplan för gymnasieskolan (Gy11) i kursen Instrument eller sång 1 står det under punkt 1 i förhållande till vad undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla: ”Färdigheter i att musicera instrumentalt eller vokalt, såväl efter noter som på gehör, samt färdigheter i att använda ett konstnärligt och musikaliskt uttryck” (Gy11). I kursens centrala innehåll framgår det att undervisningen bland annat ska behandla ”Spel eller sång efter noter och på gehör” (Gy11).

I studien kommer jag hålla i två lektioner i notläsning på gitarr, där jag i slutet av andra lektionen håller en gruppintervju med eleverna som deltagit. Ditt deltagande innebär alltså att du (under lektionstid) deltar i en gruppintervju tillsammans med mig och de andra gitarreleverna. Gruppintervjun kommer att dokumenteras på film för att jag ska kunna transkribera intervjun i efterhand.

Alla insamlade uppgifter kommer endast användas i forskningssyfte, behandlas konfidentiellt och sparas säkert. Namn på deltagande informanter samt skolor kommer fingeras för att försvåra identifiering. Du kan avbryta ditt deltagande i gruppintervjun när som helst utan att motivera varför. Du kommer få ta del av studiens resultat när det publiceras. I övrigt följer jag Vetenskapsrådets forskningsetiska riktlinjer[1].

Dina upplevelser och erfarenheter är värdefulla för forskningen och för att lärare i framtiden ska kunna anpassa sin undervisning efter elevers upplevelser och förutsättningar!

Samtycke till deltagande

Genom att tacka ja till deltagande ger du ditt samtycke till att delta i studien och bekräftar att du tagit del av information om deltagandet. Du får behålla skriftlig information om studien.

Ansvarig för min kurs är Karl Asp som nås på e-post: karl.asp@kmh.se Tack!

Elias Hellgren, elias.hellgren@student.kmh.se

[1] https://www.vr.se/uppdrag/etik.html

8.2 Bilaga 2

Intervjuguide

• Vilken sorts musik gillar ni att spela?
• Vilken sorts musik gillar ni att lyssna på?
• Hur länge har ni spelat gitarr?
• Berätta om hur ni har fått lära er noter.
• Hur skulle du beskriva vad notläsning innebär för er som gitarrister?
• Kan ni beskriva hur ni skulle kunna öva notläsning utanför skolan?

Lite mer ”provocerande” frågor som kräver att informanterna tar ställning

• En del tycker att notläsning är viktigt för gitarrister. Andra menar att det inte är så. Vad tycker ni?
• Hur möter en elev noter i utbildningen? Kan ni ge exempel?
• Hur skulle ni säga att en gitarrist får lära sig noter?
Tab eller noter?